

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 ประวัติประเพณีการแข่งขันเรือของจังหวัดน่าน

ประเพณีการแข่งขันเรือของจังหวัดน่านนั้น มีหลายกระแสและเล่าขานต่อกันมาว่าในสมัยโบราณเจ้าผู้ครองนครน่านซึ่งสืบเชื้อสายมา 64 องค์ แต่ไม่เป็นที่แน่ชัดว่าเป็นเจ้าผู้ครององค์ใด ได้มีคำสั่งให้ไปตัดไม้ตะเคียนซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็งและมีขนาดใหญ่โตถึงสองลำที่ป่าขุนสมุน ในการขุดเรือครั้งนั้นซึ่งนับร้อย โดยใช้เวลาในการขุดเรืออยู่กลางป่านานนับสองปี เมื่อเสร็จก็ใช้ช่างหลายสิบเชือกลากจูงออกมาจากป่า มาโผล่ที่บ้านพวงพยอม เมื่อลากจูงมาถึงแม่น้ำน่าน เจ้าผู้ครองนครน่านได้จัดให้มีพิธีกรรมบวงสรวงเทพยดาประจำไม้ตะเคียนและบายศรีสู่ขวัญอัญเชิญเรือทั้งสองลำลงสู่แม่น้ำน่าน และตั้งชื่อเรือแรกว่า “เรือท่ายหล้า” และเรือลำหลังมีชื่อว่า “เรือท่ายทอง” ซึ่งทั้งสองลำจะมีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเมืองน่านคือ หัวเป็นรูปพญานาค ชูคอส่ง่างมหางเรือเป็นหางพญานาคองสูง เชื่อกันว่าพญานาคเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดลบันดาลให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ต่อมาเจ้าผู้ครองนครน่านจึงได้ข่าวประกาศโดยทั่วใช้ชาวบ้านเอาเรือทั้งสองลำเป็นแม่แบบในการสร้างเรือเพื่อนำมาใช้ในการแข่งขัน โดยมีการกำหนดให้มีการจัดการแข่งขันขึ้นในช่วงที่มิ่งงาน “ตานก๋วยสลาก” (งานถวายทานสลากภัต) หมู่บ้านใด วัดใดมีการจัดให้มีการทานสลากภัต ก็ให้มีการเชื้อเชิญหมู่บ้านและวัดใกล้เคียงให้นำเรือมาแข่งขันกัน หลังจากการร่วมทำพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อให้เกิดความสนุกสนานและความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน ระหว่างหมู่บ้านและวัดต่าง ๆ ส่วนรางวัลก็จะเป็นจำพวกของที่ถวายทานในสลากภัต ต่อมาพัฒนาเป็นธงที่ปักชื่อเจ้าของสนามแข่งนั้น ๆ

การแข่งขันไม่ได้เน้นในเรื่องการแพ้หรือชนะ แต่เน้นด้านความสนุกสนานและความสามัคคีเป็นหลัก เมื่อมีการแข่งขันอย่างกว้างขวางและถือประเพณีปฏิบัติเป็นประจำทุกปีมาโดยตลอด จึงทำให้พฤติกรรมเหล่านี้กลายเป็นประเพณีการแข่งขันเรือจังหวัดน่านในปัจจุบัน

6.2 ประวัติบ้านดอนไชย

บ้านดอนไชย เป็นหมู่บ้านที่มีการจัดตั้งควบคุมกำกับวัดดอนไชย มีอายุนาน 300 กว่าปี ดั้งหลักฐานปรากฏตามปลายเสาวิหารวัด ซึ่งได้จารึกเจ้าเมืองต่าง ๆ ที่ได้ร่วมสร้าง เช่น เจ้าเมือง

พร (ทุ่งช้าง) เจ้าเมืองหิน (น่าน้อย) เป็นต้น ประชาชนมีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับ “สายน้ำ” หรือ “แม่น้ำน่าน” จึงทำให้บ้านดอนไชยใช้เรือเป็นพาหนะทำมาหากินกับแม่น้ำน่าน ตลอดถึงการร่วมกิจกรรมกีฬาทางน้ำ คือ “การแข่งขันเรือยาวประเพณี” ขึ้นซึ่งเป็น “กีฬาชาวบ้าน” นับเป็นมรดกวัฒนธรรมแห่งสายน้ำ ดังนั้นคนบ้านดอนไชย จึงมีความรู้ความชำนาญการในด้านเรือและการพายเรือ การแข่งเรือยาวประเพณี เป็นอย่างดี

ปัจจุบันบ้านดอนไชยซึ่งแบ่งออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ บ้านดอนไชย หมู่ 7 และหมู่ 13 ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เป็นหมู่บ้านที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพื้นที่ทำการเกษตร ทำนา ทำสวน และการประมง มีแม่น้ำไหลผ่าน เป็นระยะทางประมาณ 1500 เมตร มีพื้นที่อาศัยและทำการเกษตร 1,600 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดน่าน

โดยบ้านดอนไชยมีเรือแข่ง 2 ลำ คือ เรือเทพพิรุณทอง 88 เรือลำนี้ทำมาจากไม้ตะเคียน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2531 ขนาดเรือยาว 14 วา 6 นิ้ว กว้าง 2 ศอก บรรจุฝีพาย 55 คน จัดเป็นประเภทเรือใหญ่ และเรือเทพสุนทร ทำมาจากไม้ตะเคียน สร้างขึ้นเมื่อ ปี 2543 มีความยาวขนาด 15 วา 9 นิ้ว ความกว้าง 2 ศอก 1 นิ้ว บรรจุฝีพายได้ 55-60 คน จัดเป็นเรือประเภทเรือใหญ่ ซึ่งสร้างผลงานให้กับหมู่บ้านมากมาย

6.3 เรือและประเพณีแข่งเรือ : คุณค่าและความหมายต่อชาวบ้านดอนไชย

ในอดีตบ้านดอนไชยใช้เรือเป็นพาหนะกลางของหมู่บ้านใช้เป็นพาหนะในการบรรทุกคณะศรัทธาในหมู่บ้านไปร่วมงานบุญยังหมู่บ้านอื่น ๆ ขณะเดียวกันก็ใช้เป็นพาหนะในการขนย้ายสัมภาระเมื่อเกิดอุทกภัยด้วย ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าถึงอุทกภัยครั้งใหญ่ของอำเภอเวียงสาในช่วง พ.ศ. 2450 ว่าน้ำท่วมอย่างรวดเร็ว ชาวบ้านก็ได้ใช้เรือของหมู่บ้านในการหนีภัยในครั้งนั้น

เรือของชาวบ้านจะเป็นเรือขุดจากไม้ทั้งต้น นิยมขุดจากไม้ตะเคียน เนื่องจากมีลำตัวยาวตรง โดยจะให้ช่างฝีมือหรือสล่าในหมู่บ้านเป็นผู้ขุดเรือ เรือโบราณจะมีน้ำหนักมากและมีความหนาเพื่อช่วยทานแรงกระแทกและบรรทุกของหนัก ๆ ได้เป็นอย่างดี เอกลักษณ์ของเรือเมื่อน่านคือมีหัวเรือเป็นรูปหัวพญานาค ค่านิยมของชาวบ้านเชื่อว่าเรือที่มีหัวงอนทำงอนมากเพียงใดก็จะมีความสุขยามมากเพียงนั้น และยังแสดงให้เห็นถึงฝีมือในการแกะสลักของช่างด้วย ซึ่งปัจจุบันบ้านดอนไชยยังคงมีช่างฝีมือที่สืบทอดการทำเรือแบบโบราณอยู่

ประเพณีหนึ่งที่ชาวบ้านดอนไชย ชาวอำเภอเวียงสา ตลอดจนชาวจังหวัดน่านถือปฏิบัติกันคือ ประเพณีทานสลากภัตร ประเพณีนี้จะจัดขึ้นในช่วงหลังเทศกาลออกพรรษาของทุกปี หากคณะศรัทธาวัดใดจัดประเพณีนี้ขึ้น มีธรรมเนียมว่าคณะศรัทธาวัดอื่น ๆ จะต้องเดินทางไป

ร่วมทำบุญด้วย โดยมีการแห่เครื่องไทยทานไปสมทบ เช่น ช่วยสนับสนุนปัจจัย ข้าวสารอาหารแห้ง ดอกไม้ธูปเทียน เป็นต้น โดยคณะศรัทธาเดินทางไปพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน หมู่บ้านที่ไม่ติดแม่น้ำก็จะเดินทางด้วยการเดินเท้า แต่ถ้าหมู่บ้านใดติดแม่น้ำก็จะเดินทางโดยใช้เรือของหมู่บ้าน

หลังเสร็จพิธีทานกวยสลากภัตรในช่วงสาย แต่ละหัววัดที่นำเรือมาเป็นยานพาหนะก็จะนำเรือมาพายแข่งกันในช่วงบ่าย เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ การแข่งเรือในอดีตมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อชัยชนะแต่ประการใด จะเห็นได้จากการแข่งขันนั้นไม่มีกฎกติกาเคร่งครัดนัก การแข่งขันมิได้มีการกรรมการสำหรับปล่อยเรือ ชาวบ้านจะพายเรือของตนขนานไปตามสายน้ำ เมื่อหัวเรือทั้งสองใกล้เคียงกัน (ไม่จำเป็นต้องเท่ากัน) ก็จะมีคนให้สัญญาณเร่งความเร็ว ฝีพายก็จะเร่งความเร็วของเรือขึ้น กติกาคือจะต้องไปกลับลำเรือกลางแม่น้ำและพายกลับมาที่เดิม หรือหมู่บ้านใดกลับถึงก่อน ก็จะเป็นฝ่ายชนะการแข่งขัน โดยจะมีการแข่งขันเพียงรอบเดียวเท่านั้น ในส่วนฝีพายก็จะมีกรรมการไม่พายไปมอบให้ชายฉกรรจ์ในหมู่บ้านก่อน 1 วัน หรือเรียกกันว่า “ตบไม้พาย” โดยคณะกรรมการหมู่บ้าน หากใครได้รับไม้พายก็ต้องลงเรือเพื่อแข่งขัน และในส่วนของจำนวนฝีพายก็มิได้มีการกำหนดจำนวนแต่ประการใด บางหมู่บ้านมีเพียง 20 ฝีพาย อาจแข่งขันกับหมู่บ้านที่มีฝีพายถึง 30-40 ฝีพายก็ได้ จากกติกาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเรือที่เข้าแข่งขันมิได้มีความมุ่งหวังชัยชนะแต่อย่างใด หากหมู่บ้านใดได้รับชัยชนะ ก็จะได้ธงผ้าเป็นรางวัล ซึ่งผ้าดังกล่าวก็จะเขียนหรือปักด้วยข้อความสั้น ๆ เช่น “รางวัลที่ 1 ประเพณีแข่งเรือบ้านดอนไชย” เป็นต้น

นอกจากนี้ เอกลักษณะของเรือบ้านดอนไชยยังนับได้ว่าเป็นหมู่บ้านเดียวที่มีการสร้างเรือที่ยังคงรูปลักษณะเฉพาะของเรือเมื่อนาน จึงได้รับการกล่าวขานว่าเป็นเรือต้นแบบดั้งเดิมของจังหวัดน่านที่ยังคงมีให้เห็นในสนามการแข่งขัน ประกอบกับบ้านดอนไชยยังมีสล่า หรือช่างทำเรือที่ยังคงมีการสืบทอดเอกลักษณ์การสร้างรูปลักษณะเรือแบบโบราณอยู่ นั่นคือ พ่อเสน่ห์ ธรรมชัย อายุ 70 แต่เนื่องจากว่าการสร้างเรือในปัจจุบันจะเน้นการสร้างเรือแบบเรือหงษ์ที่เชื่อกันว่ามีน้ำหนักเบา ลดแรงเสียดทานได้ดี เพื่อตอบรับกับการแข่งเรือที่มุ่งหวังเพื่อชัยชนะ การสืบทอดการสร้างเรือแบบโบราณจึงไม่มีการสานต่อ

การแข่งขันเรือของชาวบ้านในอดีตนอกจากจะเป็นการร่วมงานบุญประเพณีของชาวเมื่อนานแล้ว ยังถือเป็นการแข่งขันเพื่อสร้างความสามัคคีและความสนุกสนานให้กับผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วย

6.4 ความเปลี่ยนแปลงของประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน

ภายหลังการแข่งเรือได้รับการสนับสนุนจากทางราชการให้จัดขึ้นเป็นประจำเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ประเพณีแข่งเรือจึงมีการแข่งขันที่มีความจริงจังมากขึ้น กล่าวคือมีกติกาที่เคร่งครัดขึ้น เช่น การมีกรรมการในการปล่อยเรือ การกำหนดเส้นชัยเป็นจุดหมายของชัยชนะ และมีการแข่งขันกัน 3 รอบ หากเรือลำใดชนะ 2 ใน 3 รอบ ถือว่าชนะเด็ดขาด ตลอดจนมีการกำหนดจำนวนฝีพายที่แน่นอน เป็นต้น

การแข่งขันดังกล่าวได้เพิ่มความเข้มข้นและยิ่งใหญ่มากยิ่งขึ้น เช่น มีการขอพระราชทานถ้วยรางวัลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำหรับรางวัลที่ชนะเลิศประเภทเรือใหญ่ (ฝีพาย 45-55 ฝีพาย) การขอพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามกุฎราชกุมาร สำหรับรางวัลชนะเลิศประเภทเรือกลาง (ฝีพาย 30-45 ฝีพาย) การขอพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สำหรับรางวัลชนะเลิศประเภทเรือเล็ก (ต่ำกว่า 30 ฝีพาย) และการขอพระราชทานถ้วยรางวัลจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ สำหรับเรือประเภทสวายงาม โดยในแต่ละรางวัลจะมีเงินรางวัลประกอบด้วยรางวัลด้วย ซึ่งรางวัลดังกล่าวต่างเป็นที่หมายปองของหมู่บ้านที่เข้าแข่งขัน ถือเป็นเกียรติยศสูงสุดของหมู่บ้านและยังถือเป็นความสำเร็จของหมู่บ้านและผู้นำหมู่บ้านที่สามารถทำให้หมู่บ้านมีชื่อเสียงในสมัยที่ตนดำรงตำแหน่งอีกด้วย

ผลที่สืบเนื่องจากการแข่งขันที่มีความเข้มข้น มีความคาดหวังที่จะได้รับรางวัลจากการลงสนามแข่งขันแล้ว ก็ยังมีการพนันขันต่อแอบแฝงจากกีฬาประเพณีครั้งนี้ด้วย โดยมีการพนันว่าเรือลำใดจะแพ้หรือชนะ บางครั้งมีการพนันในระดับเงินล้านเลยทีเดียว ด้วยเงินพนันที่สูงกว่าเงินรางวัลจากการได้รับถ้วยพระราชทาน ทำให้เกิด “การล้มเรือ” ของผู้ที่เห็นผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจของคนในหมู่บ้าน

6.5 เรือและประเพณีแข่งเรือ : คุณค่าและความหมายที่เปลี่ยนแปลง

ค่านิยมของชาวน่านรวมถึงชาวบ้านบ้านดอนไชย บางคนถือเป็นเครื่องแสดงถึงฐานะของหมู่บ้าน หมู่บ้านใดมีเรือใหญ่ถือว่ามีอำนาจมีศักดิ์ศรีสูง เพราะการมีเรือใหญ่หมายถึงการมีจำนวนหลังคาเรือนมากเพียงพอที่จะมีชายฉกรรจ์ สำหรับเป็นฝีพายประมาณ 50-60 คน และยังแสดงถึงฐานะทางการเงินของหมู่บ้านอีกด้วย เพราะการขุดเรือแต่ละลำต้องใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 500,000 บาท หากหมู่บ้านใดมีเรือกลาง หรือเรือเล็ก ก็แสดงถึงอำนาจ ศักดิ์ศรี ฐานะที่ลดหลั่น

กันลงไป นอกจากนี้หมู่บ้านที่มีเรือหลายลำย่อมแสดงถึงศักดิ์ศรี อำนาจ ฐานะ ที่สูงกว่าหมู่บ้านที่มีเรือน้อยกว่าอีกด้วย ประกอบกับในการนำเรือเข้าร่วมประเพณีแข่งขันเรือในแต่ละปี จะต้องใช้งบประมาณในการบริหารจัดการหรือการเตรียมการนำเรือลงแข่งที่เป็นเงินจำนวนมาก ในส่วนนี้จะต้องได้รับความร่วมมือจากคนในหมู่บ้านในการที่จะสนับสนุนทั้งแรงกาย แรงใจ งบประมาณ ในกระบวนการจัดการเรือแข่งของหมู่บ้านตน จากประวัติของหมู่บ้านดอนไชย มีการสร้างเรือชุดถึง 8 ลำ โดยในยุคโบราณประมาณปี 2200-2460 สมัยครุบาจिनวงศ์ เจ้าอาวาสวัดดอนไชยองค์แรก สร้างเรือแข่ง 1 ลำ ชื่อ “เรือหลวง” สมัยครุบาวิระ เจ้าอาวาสองค์ต่อมา ได้สร้างเรือขึ้นมาอีก 1 ลำ ชื่อเรือ “เสียงคาน” ในยุคกลางประมาณ พ.ศ. 2460-2526 สมัยพระครูปลัดชัย สร้างเรือขึ้นมาอีก 1 ลำ ชื่อ “เรือดอนไชยป่าเกลือ” หรือชาวบ้านเรียกว่า “เรือโปงมะหลอด” เนื่องจากลักษณะเรือรูปร่างเรียวหัวท้าย ต่อมาขายให้บ้านดอนน้ำ จากนั้นสร้างเรือขึ้นมาใหม่อีก 1 ลำ โดยร่วมกับผู้ใหญ่แฝง ชัยปัญญา สร้างเรือชื่อ “เรือดอนไชยใต้” ต่อมาในยุคปลาย ประมาณ พ.ศ.2526-2531 ในสมัยท่านพระครูธรรมจักรสุนทร ได้บูรณะซ่อมแซมเรือดอนไชยใต้ จนสามารถคว่ำรางวัลชนะเลิศถึง 3 ปีซ้อน ต่อมาได้ขายเรือดอนไชยใต้ให้กับบ้านเมืองเลน และได้สร้างเรือขึ้นมาใหม่ 1 ลำชื่อ “เรือบ้านดอนไชย” แต่เนื่องจากลักษณะเรือเป็นเรือแบบเก่าของเมืองน่านซึ่งมีความหนาหนัก จึงดัดแปลงและได้ขายให้กับหมู่บ้านหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ จากนั้นท่านพระครูธรรมสุนทร ร่วมกับผู้ใหญ่สาย เชียงทิพย์ ผู้ใหญ่บุญรอย คำมอญ และคณะกรรมการหมู่บ้านในสมัยนั้น ได้สร้างเรือขึ้นอีก 1 ลำ ชื่อ “เรือราชย์กษ” โดยท่านพระครูเป็นผู้ควบคุมการสร้างอย่างใกล้ชิด ต่อมาขายให้กับบ้านศรีบุญเรือง ในปี 2531 ท่านพระครูธรรมสุนทร ร่วมกับผู้ใหญ่เหี้ยญ พิเคราะห์ ผู้ใหญ่เปลี่ยน ปัญญาณะ และชาวบ้าน สร้างเรือขึ้นมาอีก 1 ลำ ชื่อ “เรือเทพพิรุณทอง 88” และในปี 2543 ท่านพระครูธรรมสุนทร ร่วมกับกำนันประภาส การินทร์ และชาวบ้าน พยายามหาเรือมาทดแทนเรือเทพพิรุณทอง 88 เนื่องจากมีอายุการใช้งานมานาน เริ่มเสื่อมสภาพ จึงร่วมสร้างเรือขึ้นมาอีก 1 ลำ ชื่อ “เรือเทพสุนทรสาชล” ซึ่งในการสร้างเรือแข่งในแต่ละลำค่อนข้างใช้งบประมาณสูง ในยุคหลังถือว่าการสร้างเรือต้องใช้งบประมาณไม่ต่ำกว่า 2 แสนบาท และในปี 2548 โดยการนำของกำนันประเสริฐ กาบคำ ท่านผู้ใหญ่ปราชญ์ อุพันธ์ ผู้ใหญ่ไสว ชับเบา และคณะกรรมการเรือแข่ง นำเรือเทพพิรุณทอง 88 ไปปรับปรุงเรือที่จังหวัดราชบุรี เนื่องจากว่าช่างสงวนจากราชบุรี มีความเชี่ยวชาญในการปรับปรุงรูปทรงเรือให้มีความกว้างไวมากยิ่งขึ้น ใช้งบประมาณในการปรับปรุงในครั้งนั้นเป็นเงิน 110,000 บาท โดยการสนับสนุนของนายนิธิวัช คำชุม (ชาวบ้านในหมู่บ้านแต่ได้ไปทำงานต่างประเทศ เมื่อกลับมาอยู่บ้านก็ได้สนับสนุนเรือแข่งในหมู่บ้านของตน)

เมื่อชุมชนบ้านดอนไชยมีเรือเทพพิรุณทอง 88 และเรือเทพสุนทรสาชล ซึ่งถือว่าเป็นเรือขนาดใหญ่ หากใช้ฝีพายเต็มลำก็ต้องใช้ชายฉกรรจ์ประมาณ 50-70 คนต่อลำ (รวมทั้งฝีพาย

สำรอง) ปัญหาต่อมาก็คือต้องมีภาระเกณฑ์ชาวบ้านให้มาเป็นฝีพาย โดยมีการกำหนดการซ้อมเป็นตารางอย่างเข้มงวดคือ ฝึกซ้อมในช่วงบ่ายของทุกวัน เป็นเวลา 1-2 เดือนก่อนมีการแข่งขัน) ชาวบ้านบางคนก็ไม่ให้ความร่วมมือเพราะช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาการทำงานของตน บางคนฐานะทางการเงินย่ำแย่ ต้องหาเช้ากินค่ำ หากต้องไปฝึกซ้อมก็ต้องขาดรายได้ จึงทำให้ชุมชนขาดฝีพาย หรือฝีพายไม่มีเวลาฝึกซ้อมอย่างจริงจัง

เมื่อการเตรียมการฝึกซ้อมฝีพายชาวบ้านนั้นไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก ประกอบกับเรือของหมู่บ้านอื่นที่ได้รับความช่วยเหลือ ได้จ้างฝีพายจากต่างจังหวัด เช่น จ.พิจิตร จ.พิษณุโลก จ.ชุมพร ที่เป็นจังหวัดที่มีฝีพายที่เป็นมืออาชีพ โดยประมาณปี 2546 คณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการเรือแข่ง จึงลงความเห็นว่าจะจ้างฝีพายมืออาชีพมาลงแข่ง เพื่อลดปัญหาเรื่องขาดฝีพายมาฝึกซ้อม และการชิงชัยที่มีการแข่งขันที่เข้มข้นมากยิ่งขึ้น ในกระบวนการนี้จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนไม่น้อย ประกอบกับในการเตรียมการแข่งเรือในแต่ละครั้ง ต้องใช้เงินของหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก เช่น งบประมาณ งบเครื่องตีไม้บำรุงกำลัง งบเสื้อผ้าฝีพาย งบการซักรีดเรือ เป็นต้น ซึ่งเป็นการสร้างภาระทางเศรษฐกิจให้กับชาวบ้าน ฉะนั้นจึงมีการจัดหางบประมาณโดยการเรียกรายจากชาวบ้าน หาผู้สนับสนุน แต่บางครั้งเงินไม่พอ ชาวบ้าน รวมถึงพระสงฆ์ต่างลงความเห็นที่จะนำเงินที่ได้จากการทอดกฐิน ผ้าป่า เพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา มาใช้ แต่จากการจ้างฝีพายจากต่างจังหวัดก็ได้หมายความว่า จะได้รับรางวัลเสมอไป บางครั้งก็พ่ายแพ้เพราะหมู่บ้านอื่นจ้างฝีพายที่ดีกว่า หรือบางครั้งถูกจ้างล้มเรือด้วยเหตุผลของการพนัน เงินส่วนนี้แทนที่จะนำไปพัฒนาหมู่บ้านในส่วนอื่น ๆ กลับสูญเปล่าไปอย่างน่าเสียดาย แต่เหนือสิ่งอื่นใดความสูญเสียที่นับเป็นตัวเงินไม่ได้ ก็คือ ชาวบ้านขาดความมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านในครั้งนี้ไปอย่างสิ้นเชิง และถึงแม้ได้รับความช่วยเหลือก็ไม่ได้สร้างความภาคภูมิใจ และความสามัคคีของหมู่บ้านเท่าใดนัก

ด้วยกรณีชาวบ้านจึงหันกลับมาพูดคุยกัน เอาความผิดพลาดที่ผ่านมาเป็นบทเรียน และร่วมกันหาวิธีแก้ไข โดยการร่วมแรงร่วมใจกันในหมู่บ้าน ในเมื่อชาวบ้านยังอยากร่วมประเพณีแข่งเรือ และอยากที่จะได้รับความช่วยเหลือ ชาวบ้านจึงหันมาใช้ฝีพายภายในหมู่บ้าน และมาแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องรายได้ของผู้ที่มาเสียสละในการฝึกซ้อมเรือ โดยการให้ค่าทดแทนการขาดรายได้แก่คณะฝีพาย โดยเงินทุนส่วนใหญ่ก็จะมาจากการเรียกรายเงินจากคนในหมู่บ้านซึ่งผ่านการประชุมหารือขอความคิดเห็นร่วมกันในชุมชน โดยการเก็บตามฐานะของครัวเรือนนั้น ๆ กล่าวคือ ฐานะดีก็ร่วมมาก ฐานะไม่ค่อยดีก็ร่วมน้อย นอกจากนั้นหาเงินทุนสนับสนุนจากภายนอก เช่น สส. ในเขตพื้นที่ หรือห้างร้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนประเพณีแข่งเรือเป็นอย่างดี ชาวบ้านบ้านดอนไชยจึงบริหารจัดการเรือแข่งและร่วมประเพณีเรือแข่งทุกปี และทุกสนามการแข่งขัน ในปี 2547 เรือเทพสุนทรสาชล คำว่ารางวัลชนะเลิศลำดับที่ 1 ได้รับถ้วยพระราชทาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และในปี 2548 เรือเทพพิรุณทอง 88 ได้รับรางวัลชนะเลิศลำดับที่ 1 รับพระราชทานถ้วยรางวัลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาครอง สร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านบ้านดอนไชยเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นเรือแข่งเทพพิรุณทอง 88 บ้านดอนไชย ได้รับเลือกเป็นตัวแทนเรือแข่งจังหวัดน่านเข้าร่วมการแข่งขันงานประเพณีเรือแข่งจังหวัดอุตรดิตถ์ ประจำปี 2548 คราวรางวัลชนะเลิศมาครองในปีดังกล่าว และจากนั้นเมื่อเรือเทพพิรุณทอง 88 และเรือเทพสุนทร ลงสนามใดก็ต้องคว้ารางวัลระหว่างลำดับที่ 1-4 ในทุกสนามมาครอง จนเรือของบ้านดอนไชยทั้ง 2 ลำ ถือเป็นเรือเก่งของจังหวัดน่าน

6.6 บทสรุป

ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้ประเพณีแข่งเรือซึ่งครั้งหนึ่งเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อความสนุกสนานและเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เปลี่ยนแปลงไปสู่กิจกรรมธุรกิจมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจท่องเที่ยว การพนัน เครื่องมือหาเสียงของนักการเมือง นอกจากนี้เงินรางวัล ชื่อเสียงเกียรติยศ ยังส่งผลทำให้วิถีชีวิตของผู้คนในบ้านดอนไชยเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งพอประมวลได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านดอนไชยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จนส่งผลกระทบต่อประเพณีอันดีงาม ดังนี้

1.1 ฐานทรัพยากรของหมู่บ้านเริ่มสั่นคลอน ชาวบ้านโดยเฉพาะชายฉกรรจ์ส่วนหนึ่งต้องผันตัวเองเข้าสู่การทำงานระบบโรงงาน ห้างร้าน หรือการออกไปหารายได้นอกชุมชน จึงทำให้ขาดแคลนแรงงานชายขึ้นในหมู่บ้าน โดยสังเกตได้จากการเกณฑ์ผู้ชายในหมู่บ้านทั้งหมู่บ้านเพื่อมาเป็นฝีพาย ซึ่งมีตัวเลือกในการคัดเลือกมาเป็นกำลังเรือได้น้อย กล่าวคือ ในการสรรหา อาจมีทางเลือกในการคัดเลือกคนที่สมบูรณ์เหมาะแก่การร่วมเป็นฝีพายของหมู่บ้านได้น้อย ประกอบกับการแข่งขันเรือในระยะหลัง ชุมชนบ้านดอนไชยส่งเรือใหญ่ลงแข่งทั้ง 2 ลำ แต่กำลังเรือใช้ชุดเดียวกัน เป็นเหตุให้ในการแข่งขันบางสนาม กำลังแรงของฝีพายไม่สามารถสู้คู่ต่อสู้ได้ เนื่องจากต้องทำการแข่งขันหลายรอบ

1.2 การกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นของไทยยังขาดประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าชาวบ้านบ้านดอนไชยส่วนหนึ่งยังมีฐานะยากจน จะต้องหาเข้ากินค่า ส่งผลให้การเข้ามาร่วมกิจกรรมเรือแข่ง โดยเฉพาะการเข้ามาเป็นฝีพายที่จะต้องเสียสละเวลาไปฝึกซ้อม ชาวบ้านบางส่วนถือเป็นการเบียดเบียนเวลางาน ทำให้ขาดรายได้ เป็นต้น

2. ระบบทุนนิยมส่งผลต่อกระบวนการนึกคิดของคนบ้านดอนไชย โดยชาวบ้านส่วนหนึ่งหันมาให้ความสำคัญกับคุณค่าทางวัตถุ ซื่อเสียดเกียรติยศ มากกว่าคุณค่าทางด้านจิตใจ ซึ่งสังเกตได้จากปรากฏการณ์ ดังนี้

2.1 การขูดรีดเพื่อแสดงถึงฐานะความมั่งคั่งของคนในหมู่บ้าน ความมีเกียรติของคนในหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน ทั้ง ๆ ที่เรือมิได้สร้างขึ้นเพื่อความคิดเห็นดังกล่าว แต่สร้างขึ้นเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ที่อาศัยอยู่ริมลำน้ำนาน ในการเดินทางไปมาหาสู่หรือร่วมงานบุญในหมู่บ้านใกล้เคียง แต่ปัจจุบันมีการขูดรีด ปรับปรุงลักษณะเรือ ซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมาก

2.2 การแข่งเรือซึ่งเดิมมีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ และสันถนาการ แต่ปัจจุบันประเพณีแข่งเรือถูกนำมาอ้าง ว่าเป็นกีฬาซึ่งส่งเสริมให้ผู้แข่งขันรู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย แต่ความเป็นจริงคือ การเล่นพนันที่สามารถชี้แพ้ ชี้ชนะให้กับเรือลำใดก็ได้ ถือได้ว่าลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ และนับได้ว่าเป็นการทำลายความวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการมอมเมาเยาวชนอีกด้วย ดังนั้น การพนัน คือสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความถดถอยทางจริยธรรม ความเห็นแก่ตัว การเอาชนะ การเอาวัดเอาเปรียบขึ้นในสังคม

2.3 ความมั่งมันเพียงเพื่อหวังชัยชนะ ถึงกับต้องว่าจ้างฝีพายมืออาชีพจากต่างจังหวัด ลักษณะเช่นนี้ถือเป็นการลดทอนกิจกรรมร่วมของคนในชุมชนซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ และและอาจลดความเป็นชุมชนเข้มแข็งลง

2.4 ผู้คนในหมู่บ้าน (ชุมชน) ให้ความสำคัญกับประเพณีทางศาสนาน้อยลง ตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน คือ เดิมเมื่อมีการทานสลากภัตร คณะศรัทธาหมู่บ้านใกล้เคียงก็จะร่วมกันทำบุญกับหมู่บ้านที่เป็นเจ้าภาพ จนเสร็จพิธี แล้วหลังจากนั้นจึงจะไปที่ทำน้ำเพื่อร่วมประเพณีแข่งเรือ แต่ปัจจุบันประเพณีแข่งเรือได้จัดขึ้นพร้อม ๆ กับพิธีทานสลากภัตร (จัดวันเดียวกัน) จึงทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งรีบไปดูการแข่งขันเรือโดยมิได้สนใจพิธีทางศาสนาเลย

ในการนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อยู่ที่การฟื้นฟูความตระหนักถึงคุณค่า ความหมายและบทบาทที่แท้จริงของประเพณี เช่น แข่งขันเพื่อสืบทอดประเพณีอันดีงาม การแข่งขันตามศักยภาพที่หมู่บ้านมีอยู่ ไม่มุ่งหวังชัยชนะเพียงประการเดียว หากควรมุ่งที่คุณค่าทางจิตใจด้วย นอกจากนี้ส่วนราชการก็มีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมให้ผู้คนเห็นคุณค่าของประเพณีมากกว่าผลรางวัล เช่น อาจมีการตั้งกติกากในการจัดการแข่งขัน เช่น จัดการแข่งขันหลังพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนเข้มงวดกวดขันในเรื่องของการพนันขึ้นต่อมากยิ่งขึ้น

6.7 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. ชุมชนควรมีการจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน โดยใช้ประเด็นเรื่องการแข่งขันเรือเป็นจุดร่วมเพื่อให้คนในชุมชนทุกเพศทุกวัยในชุมชนได้เข้าใจในความสำคัญ เจตนารมณ์ ประวัติศาสตร์ รากเหง้าของประเพณีแข่งเรือ ทั้งนี้เพื่อสืบสานความเข้าใจจากคนรุ่นหนึ่ง ไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง อันก่อให้เกิดการปรับกระบวนการทัศนของการจัดการแข่งเรือร่วมกัน ในชุมชน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้สรุปบทเรียน หรือทบทวนถึงบทบาท หน้าที่ ในกระบวนการจัดการประเพณีดังกล่าว อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนในกิจกรรมการแข่งขันเรือ และกิจกรรมอื่น ๆ

2. นอกจากชุมชนควรมีที่จะมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนแล้วนั้น หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเพณีแข่งเรือ ควรมีที่จะมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากว่าหน่วยงานภาครัฐถือว่าเป็นหน่วยงานหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการประเพณีแข่งเรือทั้งในระดับพื้นที่ และในระดับจังหวัด ควรได้รับการถ่ายทอด สร้างความรู้ความเข้าใจในแก่นแท้ของประเพณีแข่งเรือที่สืบทอดมายาวนาน

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับสถานศึกษาในท้องถิ่น จัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับประเพณีแข่งเรือของชุมชน เพื่อให้เยาวชนในชุมชนได้เรียนรู้และสืบสานประเพณีแข่งเรือต่อไป

4. หน่วยงานภาครัฐในระดับต่าง ๆ ที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมีการทบทวนนโยบายด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีจิตวิญญาณที่แท้จริงของกิจกรรม และไม่ทำให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องปั้นทองคำความเข้มแข็ง และทุนทางสังคมภายในชุมชน และไม่ควรมีให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นเครื่องทำลายวัฒนธรรมชุมชน

5. ในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรม หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงในเรื่องการฟื้นฟูวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต การดำรงอยู่ของคนในชุมชน มากกว่าการฟื้นฟูวัฒนธรรมเพื่อรับใช้คนภายนอก เพราะนั่นหมายถึงการทำลายวัฒนธรรม ทำลายรากเหง้าของคนในชุมชน